

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Ardteistiméireacht 2021

Scéim mharcála

Laidin

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do dhaltaí ar úsáid scéimeanna marcála foilsithe

Níl sé i gceist go mbeidh scéimeanna marcála atá foilsithe ag Coimisiún na Scrúduithe Stáit ina ndoiciméid aonair. Is acmhainn riachtanach iad le haghaidh scrúdaitheoirí a gcuirtear oiliúint orthu maidir le léirmhíniú ceart a fháil ar an scéim agus cur i bhfeidhm ceart na scéime. Is éard atá i gceist leis an oiliúint seo, i measc nithe eile, samplaí marcála obair daltaí agus na marcanna a bhronntar a phlé, chun cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Ina dhiaidh sin déanann na Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na gceartaitheoirí chun cur i bhfeidhm comhsheasmhach agus cruinn a chinntiú don Scéim mharcála. Déanann an Príomhscrúdaitheoir maoirseacht ar an bpróiseas seo, le cabhair ó Phríomhscrúdaitheoir Comhairleach de ghnáth. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh maidir le cé acu ar cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa oibre iarrthóra nó nár cuireadh.

Is dréachtdhoiciméid iad scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear an scéim i gcrích go dtí go gcuireann ceartaitheoirí i bhfeidhm í ar obair iarrthóirí agus go mbailítear an t-aiseolas ó na ceartaitheoirí go léir agus go ndéantar é a mheas i bhfianaise réimse iomlán fhreagraí na n-iarrthóirí, leibhéal iomlán deacrachta an scrúdaithe agus an gá le comhsheasmhacht a chaomhnú ó thaobh caighdeán de ó bhliain go bliain. Tá an scéim dheiridh ar fáil sa doiciméad foilsithe sin, de réir mar a cuireadh i bhfeidhm í ar obair na n-iarrthóirí go léir.

I gcás scéimeanna marcála a chuimsíonn réitigh shamplacha nó freagraí samplacha, is fiú a thabhairt faoi deara nach bhfuil sé i gceist go mbeidh siad uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go mbeadh malairtí leagain agus leaganacha difriúla Inghlactha. Ní mór do cheartaitheoirí gach freagra a mheas de réir a bhfiúntais, agus moltar dóibh dul i gcomhairle lena gCeartaitheoirí Comhairleacha i gcás amhrais.

Scéimeanna Marcála Feasta

Ba chóir aon tuairimí faoi scéimeanna marcála sa todhchaí bunaithe ar scéimeanna ón am atá thart a sheachaint. Cé go bhfuil na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, d'fhéadfadh sé go mbeadh athrú ar na sonraí a bhaineann le marcáil cineál faoi leith ceiste i bhfianaise fheidhm na ceiste sin sa scrúdú trí chéile in aon bhliain ar leith. Tá an fhreagracht ar an bPríomhcheartaitheoir in aon bhliain ar leith cinneadh a dhéanamh ar conas is fearr a chinntiú go mbeidh measúnú cóir agus cruinn ar obair iarrthóirí agus chun a chinntiú go mbeidh comhsheasmhacht ann maidir le caighdeán an mheasúnaithe ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh sé go mbeadh athrú ar ghnéithe den struchtúr, mionsonraí agus cur i bhfeidhm na scéime marcála maidir le scrúdú faoi leith ó bhliain amháin go bliain eile gan fógra.

Ardteistiméireacht Laidin Ardleibhéal 2021
Scéim mharcála

C1. Freagair Roinn A nó Roinn B

[75]

Beidh scéim marcála dearfach curtha i bhfeidhm. Beidh mar Ardteistiméireacht Laidin 2021c tugtha chuig iarrthóirí do gach focal atá aistriithe ceart. Clúdóidh na marcanna atá ar fáil ó leathmharcanna (½) go dhá mharc (2).

A. Aistrigh go Laidin:

½ ½ 1 1 1 ½ ½ ½ 1 ½
Nuair a chuala muintir na Róimhe an nuacht, bhí siad go hiomlán corraithe nuair a theith an consal, a
1 ½ 1 ½ 2 1 ½ 2 1 1 1
Tháinig chuig an chathair chun airgid a aimsiú, go dtí an Róimh. D'fhogair na teachtairí
1 ½ 2 1 ½ 1 ½ 1 2 ½
go raibh Caesar ag teacht i dtreo na Róimhe lena harm agus gur chóir dá naimhde
2 1 1 1 ½ 1 2 ½ ½ ½ 1 1
an chathair a fhágáil go gasta. Bhí eagla ar na daoine go maróidh Caesar iadsiúd nár ghlac leis
½ 1 ½ 1 2 1 ½ 1 ½ 1 ½ 2 1
sa bhliain roimhe. D'ullmhaigh cuid acu an Róimh a fhágáil, tháinig daoine eile chuig an fhóram
chun fánacht ar Caesar
1 ½ 1 ½ 1 1 1 ½ 1 ½ 1 1 ½
teacht. Nuair a chuaigh Caesar isteach sa chathair, spáráil sé a naimhde uile agus d'ordaigh sé le
muintir na háite
2 ½ 1 ½ 1 ½ ½ 2 1 ½ 1
dul ar ais chuig a dtithe gan eagla agus chun aire a thabhairt dóibh féin agus a bpáistí.

NÓ

B.

- (i) Chun foghlaim gur b'fhiú athair Calpunia í **(3)** a aintín **(3)** **or** a seanathair (dhá cheann ar bith)
- (ii) Intleacht **(2)** tíos**(2)** grá dá fear chéile. **(dhá cheann ar bith)**
- (iii) Óna grá dó **(3)**
- (iv) Beireann sí greim orthu nó léann sí iad **(3)** agus foghlaimíonn sí iad fiú **(3)**
- (v) Tá sí buartha sula dtéann sé chun na cuairte **(4)** tá sí sona sásta nuair a chríochnaíonn sé **(4)**
- (vi) Suíonn sé in áit cóngarach**(4)** fanann sí ciúin **(2)** agus éistíonn sí leis á mholadh **(4)** **(uasmhéid 8)**
- (vii) Go mbeidh an comhréiteach sa phósadh fada buan **(4)** agus níos mó sa todhchaí **(4)**
- (viii) Toisc nach bhfuil grá ag a bhean chéile ar a chorp nó a aois **(4)** ach an clú atá air **(4)**
- (ix) Toisc gur tugadh oideachas di ag a aintín **(4)** agus múintear faoina comhairle **(4)** **nó** rudaí maithe feicthe aici amháin agus í lena aintín. (dhá cheann ar bith)
- (x) Toisc an moladh a rinne a haintín dó **(4)**
- (xi) Toisc gur thug an aintín Calpurnia dó **(4)** agus thug an aintín é di **(4)**
- (xii) B'fhéidir gur socraíodh póstaí Rómhánach; ba chóir do bhean chéile iompar measúil a bheith aici **(4)** **ceann ar bith do líon pointí**

- (A) illi haec inter se dubiis de rebus agebant
certantes/8 : castra Aeneas aciemque movebat./5
nuntius ingenti per regia tumultu
ecce ruit,/8 magnisque urbem terroribus implet:/5
instructos acie Tiberino a flumine Teucros/6
Tyrrhenamque manum totis descendere campis./7
extemplo turbati animi, concussaque vulgi
pectora,/8 et arrectae stimulis haud mollibus irae./5
arma manu trepidi poscunt/4 ; fremunt arma iuventus ;/4
flent maesti mussantque patres./5
- (B) certus es ire tamen miseramque relinquere Didon,/7
atque idem venti vela fidemque ferent?/6
certus es, Aenea, cum foedere solvere naves,/7
quaeque ubi sint nescis Italia regna sequi?/6
nec nova Carthago nec te crescentia tangent
moenia/8, nec sceptro tradita summa tuo?/5
facta fugis, facienda petis/4: quaerenda per orbem
altera, quaesita est altera terra tibi./9
ut terram invenias, qui eam tibi tradet habendam?/7
quis sua non notis arva tenenda dabit?/6
- (C) Nec diu in pacto mansit /3 nam inde ab Carthagine allatum est,/3 ut Hasdrubal
primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret./6 Quae vulgata res per
Hispaniam omnium ferme animos ad Romanos avertit/6. Itaque Hasdrubal extemplo
litteras Carthaginem mittit/6, indicans, quanto fama profectionis suae damno
fuisset/6 ; si vero inde pergeret, priusquam Hiberum transiret, Romanorum
Hispaniam fore/7 ; namque praeterquam quod nec praesidium nec ducem haberet,
quem relinqueret pro se/7, eos imperatores esse Romanos, quibus vix aequis viribus
resisti possit/7. Itaque si ulla Hispaniae cura esset, successorem sibi cum valido
exercitu mitterent /7; cui ut omnia prospere evenirent, non tamen otiosam
provinciam fore./7
- (D) Nunc homo audacissimus atque amentissimus hoc cogitat./5 Intellegit me ita
paratum atque instructum in iudicium venire,/5 ut non modo in auribus vestris sed in
oculis omnium sua furta atque crimina defixurus sim/8. Videt senatores multos esse
testes audaciae suae/5, videt multos equites Romanos, frequentes praeterea cives
atque socios/6, quibus ipse insignes iniurias fecerit./4 Videt etiam tot graves ab
amicissimis civitatibus legationes cum publicis auctoritatibus convenisse/9. Quae
cum ita sint, usque eo de omnibus bonis male existimat,/5 usque eo senatoria iudicia
perdita profligataque esse arbitratur, ut hoc palam dictitet/8, non sine causa se
cupidum pecuniae fuisse, quoniam in pecunia tantum praesidium experiatur esse/10

A. (i) Aistigh go Bhéarla: (60)

Mago proximae silentio noctis profectus, quantum pati viae per vulnus poterat itineribus extensis, ad mare in Ligures Ingaunos pervenit/**10**. Ibi eum legati ab Carthagine paucis ante diebus in sinum Gallicum appulsis navibus adierunt, iubentes primo quoque tempore in Africam traicere:/**12** id et fratrem eius Hannibalem-nam ad eum quoque isse legatos eadem iubentes-facturum;/6 non in eo esse Carthaginiensium res, ut Galliam atque Italiam armis obtineant./6 Mago non imperio modo sentaus periculoque patriae motus sed metuens etiam, ne victor hostis moranti instaret,/7 Liguresque ipsi, relinqui Italiam a Poenis cernentes, ad eos quorum mox in potestate futuri essent deficerent,/7 simul sperans leniorem in navigatione quam in via iactationem vulneris fore et curationi omnia commodiora,/6 impositis copiis in naves profectus, vixdum superata Sardinia ex vulnere moritur./6

(ii) Freagair trí chinn de na ceaisteanna a leanas (a), (b), (d), (e). (30)

- (a) 5 + 5
- (b) 5 + 5
- (c) 5 + 5
- (d) (3 + 2) + (3 + 2)
- (e) 5 + 5

Nótaí Táscacha—is féidir le iarrthóirí pointí bailí a dhéanamh seachas na ceann atá liostaithe thíos:

(a) Dhá phointe, ar nós—géilleadh na príosúnaithe, tréigtheoirí agus teifigh uile; aistarraingt na n-arm ón Iodáil agus Gaul; scor gach cogadh in aghaidh na Spáinne.

(b) Dhá phointe, ar nós – cumhacht Livy ar chur síos, a chumas ar drámaíocht a chruthú—le tagairt déanta ar scéal amháin ar a laghad ó Leabhar XXX.

(c) Dhá phointe, ar nós—Bhí ochlán a ligean ag Hannibal agus rinne díoscán fiacra; bhí gearan déanta gur sháraigh an Seanad Cartagach é agus ní na Rómhánaigh.

(d) **Syphax**: dhá phointe ar nós—Rí Numidia; bhí sé i bhfabhar na Rómhánaigh sa Dara Cogadh Púnasach ag an tús; ba é athair Sophonisba é; fuair sé bás i bpríosún san Iodáil. **Laelius**: dhá phointe ar nós—ba ghinearál Rómhánach agus polaiteoir é; bhuaigh sé an Numidian, Syphax; chuaigh sé le Syphax chun na Róimhe chun téarmaí síochána a shocrú. **Hasdrubal**: dhá phointe ar nós—bhí sé i gceannas ar arm Cartagach sa Spáinn; thug sé faoiseamh ar léigear Utica san Afraic; cúisíodh é tar éis sin i dtréas agus mharaigh sé é féin.

(e) Dhá phointe ar bith ar nós—baintear úsáid as óráid chun géarchéim a mharcáil; caractar a shoilsiú; dhá taobh don scéal a chur in iúl – tagairt déanta ar óráid amháin ar a laghad ó Leabhar XXX.

B. (i) Aistigh go Béarla (60)

in somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
visus adesse mihi, largosque effundere fletus,/8
raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
pulvere, perque pedes traiectus lora tumentes./8
hei mihi, qualis erat ! quantum mutatus ab illo
Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli,/8
vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes !
squalentem barbam, et concretos sanguine crines,/8
vulneraque illa gerens, quae circum plurima muros
accepit patrios/6. ultro flens ipse videbar
compellare virum, et maestas expromere voces:/6
'o lux Dardaniae, spes o fidissima Teucrum,
quae tantae morae/6 ? quibus Hector ab oris
expectate venis /4? ut te post multa tuorum
funera, post varios hominumque urbisque labores
defessi aspicimus/6

(ii) Freagair trí chinn de na cearsteanna a leanas (a), (b), (d), (e). (30)

- (a) Tuairim ex 10
- (b) 5+5
- (c) 5+5
- (d) 5 + 5
- (e) (3+2) + (3+2)

Nótaí Táscacha—is féidir le iarrthóirí pointí bailí a dhéanamh seachas na ceann atá liostaithe thíos:

- (a) Deir Hector le Aineás go bhfuil drochrath ar Traí agus ní féidir aon rud a dhéanamh chun é a shábháil; tugann sé comhairle do Aineás déithe a theaghlaigh a thógáil agus teach nua a lorg a bhunóidh sé nuair a thaistil sé thar cuid mhór farraigí.
- (b) Dhá phointe ar bith mar – crógacht agus é ag treorú a chuid fear isteach chuig an Traí trí thine; pragmatachas agus é ag glacadh le comhairle Hector agus ullmhaíonn sé chun imeacht.
- (c) Dhá phointe ar bith a thagraíonn do Leabhar 2 ar nós – an dráma láidir den scéal atá á insint ag Aineás mar níl a fhios ag an éisteoir an doigh a thiocfaidh deireadh le Cath Traí; cumas scéalaíochta Veirgil mar a thaispeántar i scéal Sinon nó i Laocoon.
- (d) Dhá phointe ar bith ar nós—goideadh Pallaidiam ag Diomedes agus Odysseus ionas nach bhféadfadh Traí brath ar a chosaint a thuilleadh; chuir an dia Appollo mallacht ar Cassandra, sá dóigh 's cé go ndéanfadh sí tairngreacht dáiríre, ní gcreidfear go deo í – thug sí comhairle gan an capall adhmaid a thabhairt isteach sa Traí; fealltóirí curtha chun Laocoon a mharú ag Pallas Athene.
- (e) **Tritonia** Dhá phointe ar nós—tagraíonn sé do Pallas Athene; ba iníon í le Poseidon agus le nimfeach loch Tritonis **Palladium** Dhá phointe ar bith ar nós—íomha de Pallas; bhí sábháilteacht chathair Traí ag brath ar a láithreach ann; goidte ó Traí ag Diomedes agus Odysseus. **Vesta** Dhá phointe ar bith ar nós—bandia an tí agus an teaghlaigh; ceangailte leis na Penates; choinnigh sí ar lasadh ina teampall sa Róimh. **Diomedes**, Dhá phointe ar bith ar nós—mac Tydeus; rinneadh rí de Argos é; bhí sé faoi léigear na Traí le ochtó long; fuair Pallas Athene cúnamh i gcoinne Hector agus Aineás.

C4. Freagair dhá pháirt ar bith de (i), (ii), (iii).

[20]

(i) (a) nó (b) $4 + 3 + 3$ (10)

(ii) $(2 + 1 + 1)$ do trí bhriathar ar bith chuig uasmhéid do 10. $(2 + 2)$ fá choinne moror (10)

(iii) Méadar 2 mharc. Lúide 2 an cheann fá choinne siollaí míchearta ar bith (8) (Sapphic) (10)

C5. Freagair dhá cheann ar bith do na sé páirteanna (i) — (vi)

[50]

(i) Trí phointe $(7 + 6 + 6)$; an dóigh a caitheamh le Tiberius – pointe maith amháin 6 marc.

(ii) Plé $(7 + 6 + 6 + 6)$; pointe amháin ar a laghad faoi tús currach

(iii) $(7 + 6) + (6 + 6)$ ar dhá cheann ar bith

(iv) Saol $4 + 3 + 3$; Obair $4 + 3 + 3$; An fáth ina bhfuil an t-údar mar cheann do na húdair is fearr 5

(v) $9 + 8 + 8$ fá choinne tagairt d'adhradh, siamsaíocht agus glóir na Róimhe (pointe amháin an cheann le tagairt do shamplaí)

(vi) Freagair dhá pháirt ar bith do (a), (b), (c)

(a) Sainaithin mósáic 2; modhanna $6 + 5$

(b) Tógáil uiscerianta 5; a bhfeidhmeanna 5; sampla amháin eile $2/3$

(c) Ainmnigh an suíomh $2/3$; dhá ghné d'shuíomh $5 + 5$.

Nótaí Tascacha—D'fhéadfadh na hiarthóirí pointí bailí eile a dhéanamh seachas iad siúd a liostaítear sna nótaí seo

(i) **Augustus**-- Trí phointe—cur síos ar trí cheann ar bith do—roghnú a gharmhac, Gaius agus Julius, mic le Agrippa agus Julia; roghnú eatramhach a n-athair Agrippa mar an t-oidhre ainmnithe nuair a bhí na buachaillí ró-óg; a rún chun a leasmhíoch Drusus agus Tiberius a mharcáil mar oidhrí féideartha go dtí go dtiocfadh a gharmhac in aois; caithfidh mic léinn breac-chuntas a thabhairt ar an méid a tharla do gach ceann de na hoidrigh seo a bhí roghnaithe ag Augustus.

Cóireáil Tiberius—pointe amháin go mion ar nós—a ainmniú mar oidhre féideartha, go raibh air colscaradh a dhéanamh lena bhean chéile agus Julia a iníon a phosadh; fiú go fóill, bhí sé beartaithe ag Augustus go gcosnódh Tiberius an Riail go dtí go bhféadfadh a gharmhac seilbh a ghlacadh; níor thiontaigh Augustus go Tiberius mar oidhre go dtí go bhfuair a gharmhac bás, agus ansin d'uchtaigh Augustus a gharmhac a mhair chun é a dhéanamh sóileir nach raibh sé ag iarraidh Tiberius a bheith mar Princeps níos faide.

(ii) **Claudius**—Pointe amháin chun tús corrach an réimeas a thaispeáint ar nós – modh a aontachais le cumhacht; thug sé síntiús an-fhlaithiúil do na saighdiúirí agus leag sé fasach contúirteach síos; léirigh sé barraíocht meas ar an Seanad. Ansin, trí forbairt/éachtanna ar bith a achoimre go mion—polasaí eachtrach agus concas na Breataine; leathnú ar chearta Laidine agus Rómánsú na cúigí; lárú na státseirbhíse; a chuid iarrachtaí chun an comharbas a bhunú.

- (iii) **Burrus**—dhá phointe mionsonraithe ar nós – a ról sa rialtas faoi Nero; an bhaint a bhí aige tar éis bhás Agrippina; a ról mar Chinnire an Garda Praetorian; bás, d’fhéadfadh sé a bheith ó nimh.

Titus---dhá phointe ar bith ar a phearsantacht ar nós – dílseacht don impireacht le linn a fheachtais mhíleata iomadúla; a fhlaithiúlacht do gnáthdhaoine na Róimhe; a chúram dóibh siúd atá i dtrioblóid mar a fheictear tar éis scriosadh Pompeii agus Herculaneum agus an tine mhór sa Róimh.

Delatores: dhá phointe ar bith dá gcuid roil ar nós – an dóigh a d’éirigh leo faoi Tiberius; cúis lena gcuid forbairt-gan ionchúisitheoir poiblí a bheith i láthair; duaiseanna tugtha chuig delatores; iarrachtaí déanta a dtiochar a theorannú.

Vitellius—dhá phointe ar bith ar nós – a rannpháirtíocht i gCath Cremona; modh a ainmniúcháin mar impire; cliseadh a chuid trúpaí a rialú; a thréimhse ghearr neamhspreagúil de rialú sa Róimh.

- (iv) **Veirgil/Cicero**-----Trí phointe ar bith ar saolta duine ar bith acu le sonraí beaga a thabhairt; trí pointe ar obair an údair roghnaithe le cur síos gairid ar obair nó cuntas ar stíl filíochta/pros srl; fáth amháin gur meastar go bhfuil an údár mar cheann do na húdár ab fhearr ar nós – cumas Veirgil chun scéal a inis mar atá le feiceáil san Aeinéid nó cumas Cicero mar scríbhneoir fealsúnachta nó tagairt do ceann ar bith dá chuid óráidí nó cuntas gairid ar thionchar ceachtar do na scríbhneoirí ar na glúntaí níos deanaí.

- (v) **Ailtireacht**—trí shampla ar bith ina áirítear áiteanna siamsaíochta, adhartha agus mórgacht na Róimhe—ar nós—amharclanna, amfaitéatair, teampaill, fóram, áirseanna, colúin srl.

- (vi) (a) Sainaithin Cath Isus agus tabhair cur síos gairid ar dhá modh ar bith ar nós opus sectile agus opus tessellatum.
(b) Pointe ar bith ar tógail uiscerianta ar nós na modhanna a úsáidtear chun sreabhadh ón fhoinsé a chaobhnú nó úsáid na háirse; pointe ar bith faoi feidhmíocht na huiscerianta ar nós an líon uisce a chuirtear ar fáil don Róimh nó an líon uaireanta ina úsáidtear é ar son soláthar uisce phoiblí i gcathracha na Róimh. Faoi dheireadh, ainmigh uiscerian ar bith eile ar nós an Pont du Gard.
(c) Sainaithin Fóram na Róimhe. Scríobh ar dhá cheann ar bith dá gnéithe ar nós Áirse Titus agus an Curia

LEATHANACH BÁN

LEATHANACH BÁN

LEATHANACH BÁN

